

ФІСКАЛЬНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто проблеми державного регулювання інвестиційних процесів в економіці України. Визначено роль та значення фінансової безпеки держави в забезпеченні фінансування інвестиційно-інноваційних процесів. Запропоновано напрями вдосконалення державного регулювання інвестицій. Проблеми фінансових аспектів державного регулювання інвестиційної діяльності в умовах загроз інвестиційної та фінансової безпеки держави вимагають використання методичних навичок передбачення і розпізнавання ризиків, усунення негативних наслідків виникаючих негативних факторів. Формування механізмів виходу з кризи полягає не просто в зміні методології керування соціально-економічними процесами державного регулювання, а в застосуванні для цього керування управлінських інновацій для прийняття управлінських рішень з врахуванням параметрів інвестиційної та фінансової безпеки. Ефективна послідовність вибору параметрів державного регулювання інвестиційної діяльності в умовах кризи полягає у такій зміні темпу зростання основних макроекономічних категорій, щоб при відчутному поліпшенні рівня фінансової безпеки створювались умови економічного зростання інноваційного типу. Вдосконалення державного регулювання інвестиційною активністю з врахуванням забезпечення фінансування включає комплекс методів теорії криз, теорії систем, теорії безпеки та теорії потенціалів. Описано механізм реалізації державного регулювання інвестиційної діяльності. Сформульовано пріоритети, загрози та параметри вимірювання фінансової безпеки держави як основи фінансування інвестиційної діяльності. Визначено напрями вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності. Наукова новизна полягає у міждисциплінарному підході до визначення механізму державного регулювання інвестиційної діяльності, який передбачає не тільки інституційні основи державного регулювання інвестицій, безпеки інвестицій, але й основи безпеки їх фінансування для забезпечення інноваційного розвитку. Реалізована спроба поєднати різні галузі економічної теорії для розробки механізму антикризового макрорегулювання, адекватного умовам невизначеності та динамізму.

Ключові слова: державне регулювання інвестицій, безпека інвестицій, фінансова безпека, інтереси, загрози, параметри, пріоритети, механізм.

ВСТУП

Постановка проблеми. Для пізнання особливостей соціально-економічного розвитку країни в період системної кризи необхідне дослідження проблем економічної політики в сфері інвестицій. Важлива роль в цих процесах належить системі державного регулювання інвестиційно-інноваційними процесами та джерелам фінансування цих процесів.

Особливої гостроти актуальність подальших теоретичних досліджень інвестиційних процесів та розробок прикладних інструментів їх забезпечення набуває для економік, які потребують проведення революційних за сутністю, глибоких та масштабністю трансформацій соціально-економічної системи і суспільного ладу в історично короткий відрізок часу [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У забезпеченні виходу економіки з кризового стану і стабільного її розвитку вирішальну роль відіграє науково обґрунтована інвестиційна політика держави. Саме вона визначає реальні джерела, напрями, структуру інвестицій, здійснює раціональні та ефективні заходи для виконання загальнодержавних, регіональних та місцевих соціально-економічних і технологічних програм, відтворює процеси на макро- й мікроекономічному рівнях. Проблема державного регулювання інвестиційної діяльності присвячено багато науково-дослідницьких робіт таких науковців

як Ф. А. Важинського, А. В. Колодійчука, А. Ю. Яремко, А. Касприка, Г. С. Стефанишина, О. Шатила та багатьох інших.

Державне регулювання інвестиційної діяльності згідно законодавчих норм здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики. Воно визначається макропоказниками економічного і соціального розвитку України, програмами розвитку, бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності [2].

Державне регулювання інвестиційної діяльності в умовах соціально-економічної кризи включає: управління державними інвестиціями; регулювання умов інвестиційної діяльності; контроль за здійсненням інвестування усіма інвесторами та іншими учасниками інвестиційної діяльності

Суть державного регулювання інвестиційної діяльності полягає в регулюванні умов інвестиційної діяльності на основі інвестиційної безпеки та безпеки фінансування, що пов'язане з поняттям фінансової безпеки держави [2].

Важливою економічною проблемою України є зростання загроз економічного та інноваційного розвитку. Нинішня світова фінансова криза та військовий конфлікт в Україні спричинили колапс міжнародних фінансово-економічних відносин. Для успішного подолання цих загроз та забезпечення економічного зростання необхідним є вдосконалення

державного регулювання інвестиційних процесів на основі забезпечення фінансової безпеки інвестицій та інновацій. Під фінансовою безпекою розглядають такий динамічний стан фінансових відносин, за якого б створювались сприятливі умови використання ресурсів для розширеного відтворення, економічного росту та підвищення життєвого рівня населення, а також конкурентоздатності держави на світових ринках.

Стратегія фінансової безпеки має бути орієнтована на розробку і послідовне здійснення заходів щодо закріплення і розвитку позитивних процесів і подолання негативних тенденцій у сфері фінансових відносин. При цьому мають бути визначені найближчі цілі цієї стратегії та механізми їх реалізації.

Теоретичні та практичні аспекти фінансової безпеки держави досліджувалися О. Барановським, І. Біньком, Б. Губським, Я. Жалилом, М. Єрмошенко, Є. Марчуком, З. Вараналієм, В. Мунтяном, М. Павловським, І. Шумілом та іншими [3-6].

Проблеми фінансових аспектів державного регулювання інвестиційної діяльності в умовах загроз інвестиційної та фінансової безпеки держави вимагають використання методичних навичок передбачення і розпізнавання ризиків, усунення негативних наслідків виникаючих негативних факторів. Вдосконалення державного регулювання інвестиційною активністю включає комплекс методів теорії криз, теорії систем, теорії безпеки та теорії потенціалів.

Мета статті (постановка завдання).

Формування механізмів виходу з кризи полягає не просто в зміні методології управління соціально-економічними процесами з боку держави, а в застосуванні для цього управлінських інновацій для прийняття управлінських рішень з врахуванням параметрів інвестиційної та фінансової безпеки.

Ефективна послідовність вибору параметрів державного регулювання інвестиційної діяльності в умовах кризи полягає у такій зміні темпу зростання основних макроекономічних категорій, щоб при відчутному поліпшенні рівня фінансової безпеки створювались умови економічного зростання інноваційного типу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для реалізації концепції антикризового управління та забезпечення інноваційного розвитку пропонується механізм реалізації державного регулювання інвестиційної діяльності, представлений на рис. 1.

Ефективність реалізації стратегії інноваційного розвитку досягається шляхом проведення виваженої економічної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, інформаційній і фінансовій сферах.

Пріоритетними національними інтересами у фінансовій сфері є:

– посилення взаємозв'язку фінансово-бюджетної політики та основних напрямів соціально-економічного розвитку держави й адміністративно-територіальних одиниць;

– забезпечення бюджетної дієздатності держави;

– забезпечення монетарної та валютно-курсової стабільності;

– зміцнення банківської системи, збільшення національних заощаджень із одночасним підвищенням рівня монетизації та капіталізації української економіки;

– зміцнення національного інвестиційного потенціалу та підвищення інноваційної активності вітчизняних підприємств;

– реформування фінансового ринку та забезпечення незалежності національної економіки від кон'юнктури міжнародних фінансових ринків;

– мінімізація впливу світових фінансових криз на фінансову систему України;

– детінізація економіки та залучення некримінальних капіталів в інвестиційні процеси.

Основними загрозами, що впливають на макроекономічну і фінансову стабільність України визначаються наступні [10]:

– ризик сповільнення економічного зростання внаслідок скорочення виробництва, яке матиме негативний вплив на доходну частину бюджету, рівень довіри інвесторів і банківську систему;

– сповільнення зростання світової економіки, зокрема в ЄС, що впливатиме на обсяги зовнішнього попиту на вітчизняну продукцію;

– нестабільність надходжень від фінансових операцій з капіталом, що збільшуватиме валютні ризики;

– ймовірність різкого зниження обсягів надходження - іноземного капіталу за умов наростаючої глобальної фінансової нестабільності, що посилить тиск на валютні резерви НБУ;

– зниження темпів пропозиції грошей через – скорочення обсягів надходження іноземної валюти внаслідок впливу глобального фінансового і економічного спаду на потоки капіталів;

– сповільнення темпів кредитування економіки та погіршення – якості кредитів, що послабить динаміку економічного зростання;

– подальше зростання негативного сальдо рахунку поточних – операцій як в частині балансу торгівлі товарами, так і за статтею доходів внаслідок зростання обсягів нарахованих % за зовнішніми запозиченнями і виплат дивідендів за прямими іноземними інвестиціями;

– зростання вартості державного боргу внаслідок залучення урядом коштів для фінансування наслідків військових дій 2014-2015 років;

– додаткове зростання вартості рефінансування внаслідок політичної невизначеності;

– відсутність прогресу у проведенні важливих реформ внаслідок політичної нестабільності, відсутності політичного консенсусу серед політичної еліти;

– зниження якості процесу прийняття рішень щодо економічної – політики, неспроможність артикулювати чітку стратегію подолання кризових явищ в економіці, що посилює ризик неорганізованого пристосування економіки до кризових умов.

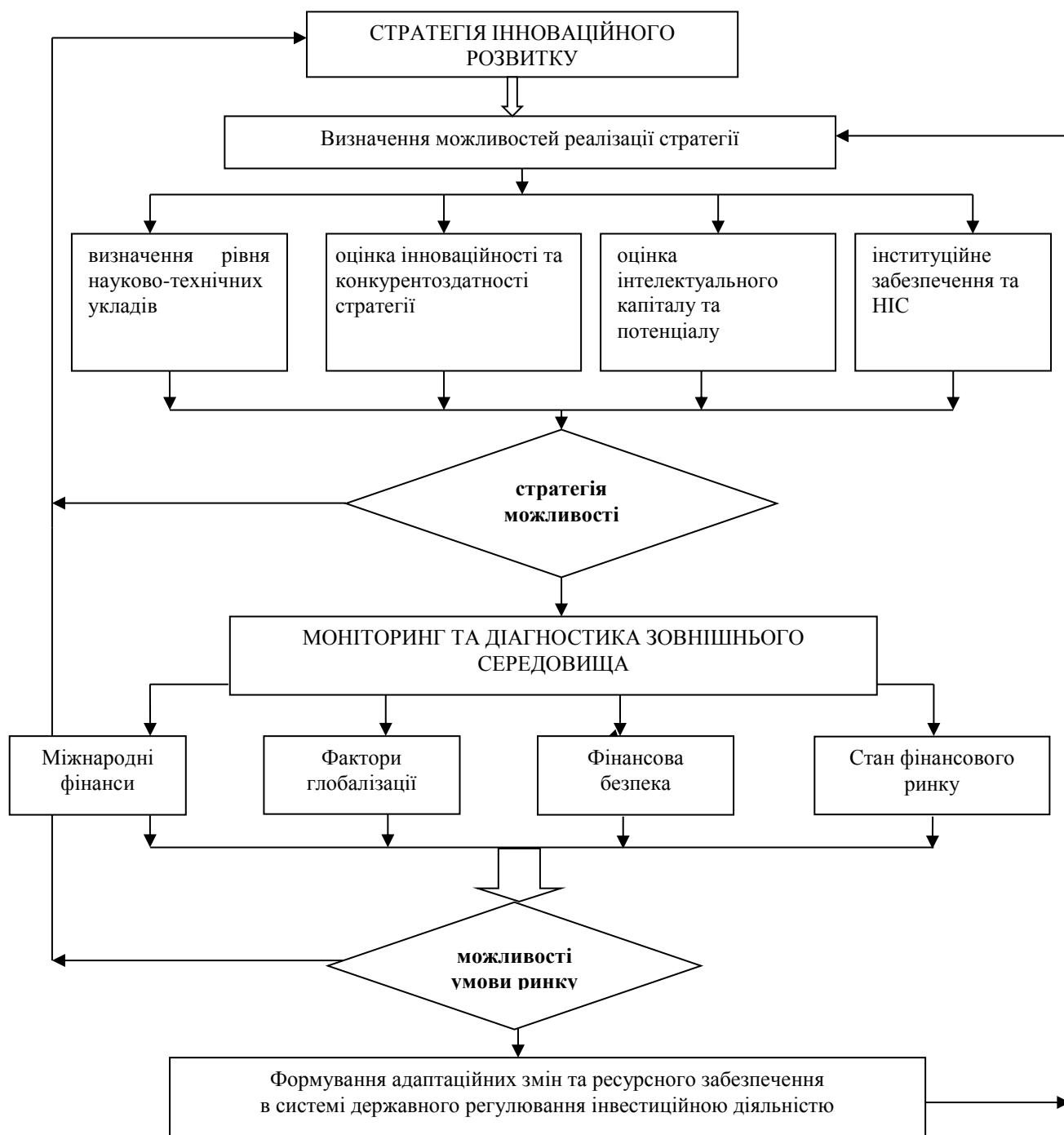

Рис. 1. Механізм реалізації державного регулювання інвестиційної діяльності

Показники вимірювання рівня фінансової безпеки та напрямки їх розвитку представлені в таблиці 1.

Ефективність державного регулювання інвестиційно-інноваційних процесів в умовах економічної нестабільності та необхідності виходу з кризи передбачає раціональне використання:

- геоінформаційних технологій моніторингу рівня безпеки, зорієнтованих на максимальну оперативність в мінімально стислі терміни для задоволення інтересів суспільства;
- інституціональних амортизаторів ризику (посилення валютного контролю, запобігання вивозу капіталів із країни, скорочення тіншового обороту тощо) за допомогою інструментів податкової політики

(наприклад, справляння непрямих податків та відшкодування ПДВ, митні тарифи тощо);

- державного регулювання економічних процесів детінізації економіки за рахунок податкової та митної політики;
- інституційного забезпечення моніторингу рівня інвестиційної безпеки та своєчасного впровадження антикризових заходів безпеки [9].

Заходи антикризового характеру на макrorівні стосуються:

- створення цілісної системи заходів щодо розв'язання завдань підвищення ефективності експортно-імпорتنних операцій на основі вдосконалення митної політики в умовах глобалізації;
- забезпечення постійного моніторингу

державної економічної, інвестиційної та фінансової політики, а також прозорості державного регулювання на основі помісячного та поквартального представлення даних геоінформаційних систем про стан загроз, задоволення інтересів та рівень зниження тіньової економіки за рахунок зростання рівня фінансової (бюджетної) безпеки [1, 3, 4];

– реалізації потенційних конкурентних переваг через податкове стимулювання інвестиційно орієнтованого та інноваційного розвитку;
– відбудови внутрішнього ринку України як важливого чинника детінізації та декриміналізації економіки [1, 2].

Таблиця 1

Показники фінансової безпеки України

	Складові фінансової безпеки	Показники вимірювання рівня	Напрямки розвитку
1	Бюджетна безпека	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду), % Відношення дефіциту/профіциту торговельного балансу до загального обсягу зовнішньої торгівлі, % Обсяг трансфертів з державного бюджету, % до ВВП	Посилення ролі складових елементів бюджету в адаптації до середньозважених показників ЄС; переорієнтація податкової політики не лише на збільшення частини надходжень бюджету, а й на посилення його ролі в стимулюванні приватного сектору економіки; ефективніше використання коштів, що надаються країнами ЄС з метою структурної перебудови економіки та підвищення ефективності фінансового сектору
2	Безпека грошового ринку та інфляційних процесів	Рівень монетизації, % Обсяг готівки, % до ВВП Рівень інфляції (до грудня попереднього року), % Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі кредитів, наданих комерційними банками, % Обсяг кредитування банками реального сектору економіки, % до ВВП	Обмеження темпів інфляції до 2-3% на рік; зниження процентної ставки по кредитах до 5-6% з врахуванням необхідності мінімізації інвестиційних ризиків
3	Валютна безпека	Індекс зміни офіційного курсу гривні до долара США до показників попереднього періоду, % Відношення обсягів депозитів в іноземній валюті до загальних обсягів Валові міжнародні резерви України, місяці імпорту	Збільшення частки золота у обсягах золотовалютних резервів України як мінімум до 10%; забезпечення стабільності гривні
4	Боргова безпека	Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, % Відношення обсягу державного зовнішнього боргу до ВВП, % Відношення обсягу державного внутрішнього боргу до ВВП, % Відношення заборгованості Уряду за державними цінними паперами до ВВП	Здійснення моніторингу за функціонуванням коштів, що надходять від розміщення боргових зобов'язань серед провідних інвесторів світу; обмеження державного боргу до показника меншого за 60% від рівня ВВП
5	Безпека страхового та фондового ринків	Показник проникнення страхування (страхові премії до ВВП), % Рівень страхових виплат, % Частка довгострокового страхування, % Частка премій, що належать перестраховикам-нерезидентам (відносно валових премій), % Частка статутного капіталу, що належить нерезидентам у загальному обсязі сплачених статутних фондів всіх страховиків, % Частка покриття державними цінними паперами внутрішнього державного боргу, %	Розвиток сектору обов'язкового (державного) страхування Зниження рівня «тонізації» на ринку страхових послуг Оптимізація покриття державними цінними паперами внутрішнього державного боргу та випуск облігацій зовнішньої державної позики

Розроблено на основі даних [7, 8]

Напрями вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності, що орієнтовані на запобігання загроз та забезпечення стабільного

зростання економіки і підвищення добробуту населення, повинні містити такі пріоритети:

– удосконалення податкової системи:

застосування податкових стимулів до розвитку інноваційних і високотехнологічних підприємств та їх експортно-імпорتنих операцій;

– перехід до стандартів розвинених країн у сфері бюджетної політики;

– забезпечення зниження рівня «тінізації» економіки, охорони інтелектуальної власності за світовими стандартами;

– розробка регіональних програм економічної безпеки на основі використання концепції сталого розвитку [2].

Таким чином, створення повноцінного механізму регулювання інвестиційних процесів передбачає формування фінансової безпеки держави і передбачає вирішення проблем, що стосуються формулювання критеріїв та принципів фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення моніторингу факторів та загроз фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання. Для створення механізму забезпечення фінансової безпеки необхідно розробити концепцію та стратегію фінансової безпеки держави; впровадити комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних заходів; визначити перелік відповідних інститутів і організаційно-управлінських структур, які мають займатися її впровадженням; створити в країні координаційний центр з питань

фінансової безпеки, який, отримуючи інформацію з цієї проблематики від різних міністерств і відомств, мав би змогу узагальнити її і зробити відповідні висновки.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для реалізації державної політики щодо поліпшення соціально-економічного стану в країні на основі інноваційної моделі розвитку економіки повинні широко використовуватися довгострокові механізми та інструменти державної підтримки, які б стимулювали підвищення інноваційної активності економіки.

Для України надзвичайно важливим є застосування радикальних заходів щодо збереження фінансової безпеки, забезпечення інвестиційної безпеки на основі: мілітаризації економіки, стимулювання інноваційності економічного розвитку та сповільнення темпів інфляції, зменшення впливу капіталу, сприяння підвищенню рівня капіталізації національних заощаджень та обсягів прямих іноземних інвестицій в Україну, створення передумов зростання інвестиційної активності. Напрацювання заходів, спрямованих на збереження фінансової безпеки, буде визначати перспективи подальших наукових досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.; керівник авт. колективу і наук. ред. О. Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
2. Стефанишин Г. С. Інвестиційна діяльність в період кризи / Г. С. Стефанишин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.9. – С.245-250.
3. Економічна безпека: навчальний посібник / за ред. З. С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
4. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.04.01 / НАН України; Інститут економічного прогнозування. – К., 2000. – 36 с.
5. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К.: Київ. нац. торг.-ек. ун-т, 2001. – 309 с.
6. Колісник О. Альтернативні підходи в теорії безпеки і їх застосування у фінансовій науці / О. Колісник // Вісник ТНЕУ. – 2006. – №15. – Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/index.php?op=visnyk&submenu=nauk_vydannya&go=archive&parent_uid=26.
7. Ревак І. О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: Теоретичний аспект / І. О. Ревак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – 2009. – №2. – С. 1-10.
8. Шевченко О. Ю. Теорія фінансової безпеки: інноваційні підходи / О. Ю. Шевченко // Науковий вісник Академії муніципального управління, серія «Економіка». – 2009. – №6. – С. 217-224.
9. Основні принципи геоінформаційних систем: навч. посібник / В. Д. Шипулін // Харк. нац. акад. міськ. госп.-ва. ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 313 с.
10. Антикризове управління: нова економічна парадигма / І. П. Мойсеєнко // Державне антикризове управління економікою в умовах глобалізації. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 25-27 листопада 2013. – К.: КНЕУ, 2013. – С. 201-205.

Мойсеєнко Ирина Павловна

ФИСКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассмотрены проблемы государственного регулирования инвестиционных процессов в экономике Украины. Определена роль и значение финансовой безопасности государства в обеспечении финансирования инвестиционно-инновационных процессов. Предложены направления совершенствования государственного регулирования инвестиций. Проблемы финансовых аспектов государственного регулирования инвестиционной деятельности в условиях угроз инвестиционной и финансовой безопасности государства требуют использования

методических навыков предвидения и распознавания рисков, устранения негативных последствий, возникающих негативных факторов. Формирование механизмов выхода из кризиса состоит не просто в изменении методологии управления социально-экономическими процессами государственного регулирования, а в применении для этого управления управленческих инноваций для принятия управленческих решений с учетом параметров инвестиционной и финансовой безопасности. Эффективная последовательность выбора параметров государственного регулирования инвестиционной деятельности в условиях кризиса заключается в таком изменении темпа роста основных макроэкономических категорий, чтобы при ощутимом улучшении уровня финансовой безопасности создавались условия экономического роста инновационного типа. Совершенствование государственного регулирования инвестиционной активности с учетом обеспечения финансирования включает комплекс методов теории кризисов, теории систем, теории безопасности и теории потенциалов. Описан механизм реализации государственного регулирования инвестиционной деятельности. Сформулированы приоритеты, угрозы и параметры измерения финансовой безопасности государства как основы финансирования инвестиционной деятельности. Определены направления совершенствования государственного регулирования инвестиционной деятельности. Научная новизна заключается в междисциплинарном подходе к определению механизма государственного регулирования инвестиционной деятельности, который предусматривает не только институциональные основы государственного регулирования инвестиций, безопасности инвестиций, но и основы безопасности их финансирования для обеспечения инновационного развития. Реализована попытка совместить разные области экономической теории для разработки механизма антикризисного макрорегулирования адекватного условиям неопределенности и динамизма.

Ключевые слова: государственное регулирование инвестиций, безопасность инвестиций, финансовая безопасность, интересы, угрозы, параметры, приоритеты, механизм.

Moyseyenko I.

FISCAL ASPECTS OF STATE INVESTMENT ACTIVITY REGULATION

The problem of state regulation of investment process in Ukraine has been considered in the article. The role and importance of state financial security have been determined in providing funds for investment and innovation processes. Directions of improvement of the state investment regulation have been offered. Problems of the financial aspects of state investment regulation under threats of investment and financial security of the state require the use of methodological skills of foresight and recognition of risks and elimination of the negative consequences of the arising negative factors. The formation of the crisis way-out mechanisms is not simply a change in the methodology of the social and economic processes management of the state regulation, but also use of the management innovations for taking management decisions considering options for investment and financial security. Effective succession of the options selection of the state investment activity regulation in a crisis is such a change in the growth rate of basic macroeconomic categories that allows to create the conditions for economic growth of innovative type with a noticeable improvement in the level of financial security. Perfection of the state investment activity regulation considering the financing provision includes a set of methods of the crises theory, the systems theory, the theory of safety and potential theory. The mechanism of realization of the state investment activity regulation has been described. The priorities, threats and measuring parameters of financial security of the state as a basis for investment financing have been covered. Areas of improvement of the state investment activity regulation have been determined. Scientific novelty lies in an interdisciplinary approach to the mechanism determination of the state investment activity regulation, which includes not only the institutional framework of state investment regulation, investment security, but also the security foundations of the funding for innovative development. An attempt to combine different areas of economic theory to develop a mechanism of anti-crisis macroregulation, adequate to the conditions of uncertainty and dynamism, has been implemented.

Keywords: state investment regulation, investment security, financial security, interests, threats, options, priorities, mechanism.

Одержано 16.04.2015 р.